

64
79

64-79
~~48~~
8

[Faint blue ink scribble or signature]

فرشته‌لر

الله تعالی کوکلرنی یاراتقاننڭ سوکنده نوردن بر طائفه یاراتدی. بو طائفه «فرشته» لردر آلا ر الله تعالی نڭ ایڭ سیوکل ی بنکلری بولوب هر وقت الله تعالی گه بوی صنوب طاعت و عبادت قیلوب تورالر الله نڭ هه قوشقان اشلرن وهمه بیورقلرن کامل بیرینه یتکروب ادا قیلالر. فرشته لرنڭ هر برسی بره اشکه مؤکلدر (*).

آلارنڭ آرالارنده جبرائیل، میکائیل، عزرائیل، اسرافیل (علیهم السلام) حکمی الله غه ایڭ یاقین و بیک آتاقلیلریده باردر.

جنلر

الله تعالی کونک یوزنده نوردن فرشته لر شیکلی بیر یوزنده اوتدن بر طائفه یاراتدی بولار «جنلر» ایدی آلارنڭ ایڭ آتاقلیلری «عزازیل» ایدی. اول اوللری بیک عبادتچهن تونی کونی الله غه عبادت قیلوب عمر اوزدرا ایدی. اول اوزی هر نرسه دن خبردار و بیک عالم ایدی. بلکلگی، صوفیلگی، تقوالغی آرقاسنده عزازیل فرشته لر گه ده قاتناشه، کونک منه، فرشته لر آراسنک بولا ایدی.

آدمنڭ یاراتلووی

بیردی کشیلرنی یاراتونده کوب حکمت بارلقن آکلاتدی. موندن صوڭ الله
تعالی برنچی کشینڭ گودهسن یاراتدی.

آڭا جان بیردی «آدم» دیوب آت قویدی. آدمگه عقل بیردی. آڭ
سویله شو قوهسن بیروب بونهن مخلوقاتدن اوستن ایتدی. الله تعالی آدمگ
همه نرسه نڭ آتلارن خاصیت وفائدهلرن اوڭرهدی. شوندن صوڭ فرشته لرگ
شول نرسه لرنی کورسه تدی «مونه شول نرسه، شولارنڭ اسملرن بله سزمی
(بلسه گز) ایتگز» دیدی.

فرشته لر: بز قایدن بله ییک! بلیمیز. بز سین بلدرگان نرسه لر نیگنه بله مز،
دیدیلر شوندن صوڭ الله تعالی آدمگه «بولارغه شول نرسه لر نڭ اسملرن ایتوب
بیر!» دیدی. آدم همه سن بیان ایتوب، ایتوب بیردی فرشته لر عجب لندیلر
بیک آبدراشدیلر؛ آدم یاراتلماس بورون اوزلرینی ماقتاب کشیلر
کیهستگان لیکلرینه بیک اوکندیلر؛ بیک اویالدیلر.

کشیلرنڭ اوزلرندن اوستن بولاچاقلرینه اشاندیلر. بلمیچه ایلر
سویله ولرینه قایغروب توبه ایتدیلر.

ایدی آدمنی امتحان قیلغانده اولده بار ایدی الله تعالی آدمنی امتحان قیلغاننڭ
 صوکنک فرشته لرگه: «آدمنی الوغلاب سجه ایتکز!» دیدی فرشته لر بارسیمک سجده
 ایتدی لر بارلغی شونده عزاز یلگنه «مین اوتدن یار اتلغان بولا توروب شووشی
 توپراقدن یار اتلغان نرسه گه سجه ایتار عالم یوق» دیوب تکبرله نوب سجه ایتما دی.
 الله تعالی ابلیس دن: مین قوشقاندنه نیک سجده ایتمه دک؟ دیوب صورادی.
 ابلیس آکار قارشى «مین آندن آرتق، مینی اوتدن یار اتدک اما آنی توپراقدن
 یار اتدک» دیوب الوغلانغان آچق ایتدی. عزاز یل بولای تکبرله نگاچ الله تعالی
 آکا «توش موندن؛ شول باشک بلهن نیچک تکبرله نه آلاس، ایندی چق سین
 کچره یتلدک» دیوب آکا لعنت قیلدی آنی درگاهندن سوردی، اوزینک رحمتندن
 محروم ایتدی شوندن صوگ آکار «ملعون، ابلیس، شیطان» دیولدی.

ابلیس اوزینک موندی خورلقغه توشو وینه آدمگه سجه ایتمه وی او یلادی
 موندنه ایك زور سبب «آدم» ایکانن بلدی. شوندن صوگ آدمگه آچوی
 قباردی، کونچیلگی آرتدی؛ آدمگه و آنک نسلینه کیمچیلک کیتورورگه او یلادی:
 بار کوچی بلهن کشیلرنی آذررغه نیچکگنه بولسه ده طوغری یولدن یازدررغه
 آلازنگ کوکلرینه بوزق او یلار صالورغه؛ نیچکگنه بولسه ده کشیلرنی گناه
 اشله تورگه آلازنی الله نڭ رحمتندن محروم ایتهرگه طرشورغه آنط ایتدی.
 نیندیگنه یول بلهن بولسه ده اوچ آلمی قالماسقه اوزینه سوز بیردی. شول
 تله گینه ایرشور او چون الله تعالی دن مڭگیلک عمر صورادی الله تعالی آنک
 صوراون قبول ایتوب قیامتکچه سورورلک عمر بیردی و آکا: «یار

قوتورتوب قارا، مینم اشانچلی بوی صنوچان قوللرم سین نی چاقلی طرشور
 قوتورتسا کک سیک ایه رملر. درست سیک ایلان. بوسن برسی بیك صاغندیلر.

حوا

آدم باشده یالغز بولغانلق سببلی آکارغه کوکلسز ایدی کوکلی بر نرسه ازله نه ایدی، نرسه ازله گانن آدم اوزیده بلمی ایدی. لکن الله تعالی آنک نرسه ازله گانن بیله ایدی آنک ازله گان نرسه سی اوزینه بر اییدهش ایدی. آکا تیره یاقداغیلر بارده یات ایدی. آکا تیکدهش کیرهک ایدی. مونه الله آکا اییدهش ایتوب بر ایش یاراتدی. آکا «حوا» دیه آت قویدی آدمگه حوانک آکارغه ایش اوچون یاراتلغان بلدردی. آدم حوانی کوروب محبت ایتدی شوندا ی بر اییدهش بولووینه بیک قواندی، الله تعالی گه شکر ایتوب سجده ایتدی.

آدم بلهن حوانک جنتده اورناشولری هم آندهغی طورمشلاری

الله تعالی آدمگه اوجماحده طورورغه قوشدی. «آدم، سین ایشک بلهن برگه اوجماحده تور، اوجماح نعمتلرندن تلاگان چاقلی آشاگز باری موند شوشی آغاچقه غنه یاقن کیلمهگز، اگر نه اول آغاچقه تيمسهگز اوزگنزه ضرر ایتهرسز» دیدی.

آدم بلهن حوا اوجماحده بیک راحته نوب تورلی نعمتلردن آشاب کمالا حضورلق بلهن بر نيقدر وقت اوزدردیلار.

آدم بلهن حوانک اوجماحدان چغارلولاری

آدم بلهن حواغه اوجماح کیوملری کینتدرلگان ایدی. آلا الله نك طيفان

تلاش کیلمه ل آلا نك اوستلر نك گم

«اگرده سز الله تعالى سزنى آڭا تبودن طيفغان آغاچقه باروب آڭا
 يمشندن آشاسه گز سز يه فرشته لر بوله سز، يه مگگو او جماعده قلا سز مونه
 شونڭ ايچون الله تعالى سزنى آندن منع ايتدى» ديوب آلا رغه وسوسه قىلدى
 آنط ايتە ايتە آلارنى اشاندرورغه طرشدى «مين سزنى ياقن كوروب، اوز
 ايتوب ايتە من: سزگە چن كوگلمدن ياخشىلىق تله يمن، والله مونه شونڭ ئوچون
 طيدى» ديوب آنط ايتكچ مونه سوز ينه اشاندىلار. آغاچقه ياقنلا شوب يمشينى
 تاتوغاچ پرده لرى كوتەرلدى. يالانغاچ قالدیلار. بيك اويالدىلار يافراقلار
 بلەن اورتونه باشلادیلار الله تعالى بولارغه «مين سزنى بو آغاچدن طيماغان
 ايدم مى؟! ابليسنىڭ سزگە دشمان ايكانن ايتمه گان ايدم مى!! ديوب ندا قىلدى.
 بولار «يار بەز، بز سيزمى قالدق، آلداندىق اوز قولبز بلەن اوز بزگە
 زيان كيتردك سين يار قاماساڭ كىچرمە سڭ بز او كچە مەز» ديوب يالباردىلر.
 الله تعالى بولارغه «توشوگز، سز بر برگزگە دشمانسىز، سزنىڭ اورنگز يىردە»
 ديوب او جماعدن چغاردى. بولار چغارلدىلر؛ يىرگە توشلدىلر آدم ھىندستان
 يارم آطە سىنىڭ جنون دەغى سرنىدىب «سىلان» آطاوينە، حوا ايسە حاضرگى جدە
 شەرى اورىنە ياقن توشدى.

آدم بلەن حوانڭ يىر يوزىنە اينگاندىن سوڭغى حياتلرى

يىر يوزىنە توشكچ آدم بلەن حواغە بيك چىتن بولدى اجماع استە گانچە
 ھر تورلى آشلردن آشاب راحت طور مشقه اويرەنگانلر ايدى بونڭ اوستينە
 آيرلشولرىدە آلا رغه بيك اوڭغابىسز بولدى. برسن برسى بيك صاغندىلر.
 اوزارنىڭ شيطان سوزىنە اهرروب الله تعالى طيفغان اشنى قىلورىنە بيك
 اوڭندىلر الله تعالى دن يارلقاون اوتندىلر. الله تعالى بونلرنڭ گناھلرن
 يارلقادى. آدمگە جبرائىل عليه السلام آرقلى حوا بولغان ياققە كىتەرگە قوشدى
 آدم بلە حوا مکه شەرى يانئە بولغان عرفات طاوى اوستندە اوچراشدىلر.
 اوزارنىڭ قاوشولرىنە بيك قوانشىدىلر گناھلرن يارلقاب قاوشدرغانى اوچون

خدای تعالی گه شکر قیلدیلر. بولارنڭ قاوشولارن جبرائیل فرشته تبریک ایتدی،
 الله تعالی نڭ سلامن کیتردی، الله نڭ حاضرگی «کعبه شریف» اورینه بر
 عبادت خانه سالورغه قوشقانن بلدردی. آدم طاشدن بر اوی صادی ییر
 یوزنده بنا ایتلگان برنچی ایودر بوگا «بیت العمور» دیوله در. جبرائیل
 فرشته بر طاش کیتردی. بونی شول ایو اچینه قویدی آدم بلهن حواغه الله تعالی گه
 عبادت قیلو کیفیتلرن اویره تدی. مکه تیره سی صوسز قوملق ترکک اوچون
 اوڭغایسز بولغانغه کوره آدم خاتونن آلوب هندستانغه کیلدی هندستانده هر
 نرسه مولدر. آدم بلهن حوا ایرلی خاتونلی بولوب تورا باشلادیلر. حوا هر
 یوکده برسی ایر برسی قز ایگز بالالر تودردی طورمش یوللرن اویره ندیلر
 حیوانلرنی اوزلرینه ایبه لهدردیلر ایگون ایکدیلر.

قابل بلهن هابل

جبرائیل فرشته نڭ اویره تووی بوینچه بر یوکده طوغان ایر ایکنچی یوکده
 طوغان قزنی نکاح لانورغه تیوش ایدی. اوزی بلهن بر حملده طوغان قزنی آلو
 حرام ایدی. آدم نڭ قابل اسملی اوغلی بلهن اقلیمه اسملی قزی بر حملدن
 طودیلار، هابل اسملی اوغلی بلهن لَبود اسملی قزی ایکنچی قورصاقدن دنیاغه
 کیلگانئر ایدی. شریعت بوینچه اقلیمه هابلگه لبود قابلگه تیش ایدی. لکن
 لبود بیک یه مسز بولغانغه کوره قابل آنی آلاسی کیلمه دی اوزینڭ ایگزه گن
 آلورغه تلادی. آدم بولارغه قربان قیلورغه قوشدی «الله تعالی قایسیگزنڭ
 قربانن قبول ایتسه اقلیمه شولگزنغه بولور» دیدی. بولار قربان قیلدیلر.
 اول چاقده الله تعالی کم نڭ قربانن قبول ایتسه شونڭ قربانن کوکدن بر اوط
 کیلوب یاندر ایدی قبول ایتلمگان قربان شول کوینچه قالا ایدی. هابل نڭ
 قربانن اوت کیلوب یاندردی الله تعالی حضرتلرنڭ قایسینڭ قبول ایتکانلگی
 معلوم بولدی. قابل طوغانی هابلگه حسد ایتدی لکن نیچک ایتوب اوچ آلورغه
 بلمه دی. شول آراده ئلیگی انسانغه دشمن بولغان شیطان فرصتی غنیمت بلوب
 قابیلنی وسوسه لرگه کرشدی، هابلنی اوترورگه قوتورتدی؛ اوتروروشلرن

اويرەتدى. بىر ۋەت ھابل يوقلاب يانا ايدى شيطاننىڭ اويرەتۋى بويىچە قايىل قواينە طاش آلدى، ھابلنى بەرۋوب اوتردى. ھابلنىڭ گودەسن قايدا قويارغە بىلماينچە آبدراب يوردى. شول ۋەتدە بىر قارغە كىلوب ايكىنچى بىر اولىگان قارغەنى يىرگە كوموب قويغانن كوردى. شوندىن سوڭ قايىلدە يىرنى چوقوب ھابلنىڭ گودەسن كومدى. آتاسينە آدمگە كورنورگە قورقدى، اقليبەنى اوزى بلەن برگە آلوب يەن ياغينە كيتدى. يىر يوزندە اوڭ قان توگوچى قايىلدەر ايكى اوڭ گناھسىز قىيلغان جان ھابلەر.

محاکمە

انسانلارنىڭ اخلاقى اعتبارى بلەن قايىل ۋەھابل قەسلەردىن نرسە آڭلايسىز؟ ايتىڭىز!

پيغمبەرلەر

الله تعالى آدم بالالرينە يول باشچى بولو ئوچون آلارنىڭ روللارن تريبە ايتەر ايچون، ياخشى ويامان اشلرنى بلدرور ايچون دنيادە و آخرتدە راحت بولونڭ يوللارن اويراتور ايچون شولوق كشىلارنىڭ اوزلرى آراسىندىن ھەر طرفدىن يتوشلىسكىلى، عقللى و بىك زىرەك بىك توغرى ايدىگى طيبعتلى بولغانلارن صايلادى. بونە شول حرمتلو ذاتلارغە «پيغمبەر» ديولەدر. پيغمبەرلەر بىندەلرنى چن اعتقاد ۋەحق دىنگە ايدىگو عمللر قىلورغە اوندانلار الله تعالى پيغمبەرلارنىڭ الوغلارينە جبرائىل فرشتە آرقلى ۋەحى ايتوب كىتابلردە بىبارگان؛ اول كىتابلردە دىن و شرىعت حكملرى دعا و عبادت روللرى و عظم و نصيحت كە دائر سوزلر بىيان ايتولسگان.

الله تعالى طرفىندان كىتابلارن بىبارلگان پيغمبەرلەرگە «رسول» ديوب ايتولە. پيغمبەرلارنىڭ قاي بىرلرينە كىتاب ايدىرلمگان؛ آلار اوزلرىندىن آلدە كىلگان پيغمبەرلارنىڭ دىن و شرىعتلرينە اوندارگە بىبارلگانلر مونە بوندان پيغمبەرلەرگە نبى ديوب ايتولەدر. پيغمبەرلارنىڭ بارسىدە آدم بالالرى آراسىندە الفت، محبت قىرداشلىق اورناشدرغە طرىشقانلر. دشمانلىق، ظلم، زىچتو، حسد، ھقد، عجب، غىبت، يالغان سويلەو، خىانت و باشقەچە گناھ اشلر قىلودن طيارغە اجتھاد

ایتکانلر پیغمبرلرده یالغان سویلوه، خیانت و بوندن باشقه یامان اشلر قیلو یوقدر بونلر اوزلرینک بار عمرلرن خلقلرغه ایمان اویراتوب طاعت عبادت اوز آرا یغشی تورورغه اونداب اوزدرغانلر.

آدم پیغمبر

پیغمبرلرنک برنجیمی بتون کشیلرنک برنچی آنالاری آدمدر. آدمگه الله تعالی جبرائیل فرشته آرقلی اون کاغد کتاب ییارگان. اول کتابده الله تعالی نک باراغی برانگی اللهغه عبادت قیلوره وشلری، انسانلرنک اوز معاملهرینه دائر شول زمانغه موافق طورمشلرینه دائر حکملر بیان ایتولگان ایدی آدم علیه السلام نک شریعتنده اوله کسه نک، قاننک حراملغی بیان ایتلگان. آدم بایطاق وقت اوزندن طارالغان کشیلرگه باشلق و پیغمبر بولوب یاشاگاننک سوکنده اولدی.

شیث پیغمبر

شیث آدم نک بالالری آراسنده ایك سیوکلیسی ایدی آدم علیه السلام آنی اوز اورنینه خلیفه ایتدی؛ الله تعالی آکا پیغمبرلیک وایلی کاغد کتاب یباردی. شیث علیه السلام خلقنی توغریلقغه اوز آرا محبت بلهن یاشارگه، اللهغه قوللق قیلورغه اوندهدی. اللهدن کیلگان بیان ایدلگان دین حکملرن بنده لرگه اویراتدی. توفیقسنز قابل بالالری آنک سوزن طکلامادیلر. شیث نک بالالری کوب بولدی؛ اللهغه اطاعت ایتوچان بر قوم بولوب اللهغه شریک فاتمادیلر. شیث علیه السلام آدم پیغمبر صالحان عبادتخانه نی یاگانن توزه توب یاصادی.

ادریس پیغمبر

شیث علیه السلام نی قدر طرشوب آدم بالالرن توغری یواغه سالورغه، بر اللهغه عبادت قیلورغه اوندهسه ده خلقینک بارسنده کوندروب بتره آلمادی. شیث (علیه السلام) پیغمبرنک وفاتی سوکنده بوزوق اشلر قیلوچی، اوتقه طابنو، پتقه عبادت ایتو، ظلم، رنجتش طاغنده کوبایدی. قابیلدن طارالغان کشیلر بیگرهك آزدیلر. آلارغه ایاروب بوتهن قبیلهرده بوزقلقلر، گناه اشلر

ایته باشلادیلر: الله تعالی بو آزرغانلرنی وعظ نصیحت ایتارگه، حق یولغه دیمهلرگه ادریس بن، یاددنی پیغمبر ایتدی. آکئا اوتوز کاغد کتاب بیردی. اول اوتوز کاغد کتابنده اللهنڭ برلگن، عدالت، صدقه، زکات، هر آیده بر نیچه کون روزه، آزرغان قبیلهلر نی تأدیب ایتوگه دائر امرلر بیان ایتولگان ایدی. حضرت ادریس کشیلر نی بوز وقلقندن طیارغه طرشدی. لکن کوبسی طکلامادیلر اوزی هر وقت خدایغه عبادت ایتوب، اللهدن اوزینه یبارلگان کتابنی اوقوب یازوب عمر اوزدرا ایدی.

انسانلارنی تورلی صنفرغه بولوچی، ایڭ اؤل قلم برله یازو یازوچی، کیوم نگوپ کیوچی حضرت ادریس دیلار.

بایطاق وقت کشیلر آراسینه الفت، محبت اورلغی اورناشدر ورغه، اللهغه غنه عبادت قیلورغه شیطانغه ایاروب آزرغانلر اشلهمه سکه اوندان گاننڭ سوکونده الله تعالی آنی کوکگه کوناردی.

نوح پیغمبر

دنیا یاراتلغان وقتدن یرافلاشا، یللار اوزغانصایون کشیلر کوبایه، بیر یوزی تعمیر ایتله، الوغ وکچک شهرلر آرته ایدی شول آراده آدم. شیث. ادریس پیغمبرلرنڭ آدم بالالارینه اویروه تکان حق دین ودرست اعتقاد بوزوله اللهغه عبادت ایتو بیرینه پوتلارغه طابنولر کوبایه باشلادی. یعوق، سواغ، یغوٹ، (*) ود، نسر اسملرنده بر نیقدر پوتلر یاصادیلر.

بارا طورغاچ کشیلر شول قدر آزدیلر یر یوزنده اللهغه عبادت شرکت، قیلماغان، اللهغه عبادت ایتکان بر کشیده قالمادی.

الله تعالی اوزینڭ چن شفقت ورحمتندان هیچ بر قومگه آلارغه حقلقنی سویلر توغر یلقغه دعوت ایتلر ایچون پیغمبر یبارماینجه. اگرده بوزقلقلرنده دوام ایتسه لر توبه، استغفار ایتماسه لر خداینڭ آچوینه اوچرایاچقلرن آچق

(*) ود: آدم صورتنده یاصلغان بر معبود. سواغ خاتون صورتنده یاصلغان ایدی

یعوٹ: آرسلان صورتنده ایدی یعوق: آت صورتلی بر معبود ایدی،

روشنه بیان ایتهر ایچون اول قومنڭ آراسندان محترم برذاتنی بر بنهسی
آرقلی وعظ ونصیحت ایتمدماینچه عذاب یبارمایر. مونه بو آزان قوملرگه ده
الله تعالی نوح اسمنده بر ذاتنی پیغمبر ایتدی. حضرت نوح اول چاقدهغی
یر یوزنده بولغان قوملرنڭ بارسینهده پیغمبر ایدی.

نوح پیغمبر قومینه «ای قوم» مین سرگه خدای طرفندن یبارلگان
پیغمبرمن، سزنی خداینڭ عذابندان قورقتوچیمین اللهغه عبادت ایتکز، امرینه
مخالفت اینودن صافلانکز سوزمنی طکلاکز، قیلغان نچارلقلرگزدان توبه
ایتکز، استغفار قیلکز الله تعالی سزگه کیرک چاقلی یاغورلر یاودرسن میشلری
باقچهلر. آغا تورغان صولر بیرسن.

الله تعالی سزنگ قیلغان نچارلقلرگزنی عفو ایتهر، صحت وبایلکزنی
بیلگولنگان وقتقه چاقلی قالدرور. الله طرفندن بیلگولنگان چیک
کیلوب یتسه بر مینوته کیچکمدیر. اللهدن بیرلگان مهلتدان استفاده
ایتوب اللهنڭ قوشقانلرینه بوی صونکز! نینگه صوڭ سز برده اللهغه ایمان ایتوب
آنڭ رحمتینه ایرشونی اویلامایسن.

کورمایسزمی؟ الله یدی فات کوکنی نیچوک مطابق ایتوب یاراتقان آی
برلن قویاشنی دنیا کوگینڭ یاقتی شمی قیلغان. کیڭ یوللر، زور میدانلر،
اوراملر یاصاب هر کیرک اشلرگزنی قیلورغه اوڭغای بولسون ایچون یرنی
توز ایتدی. الله سزنی توپراقدن یاراتدی؛ تاغنده توپراققه فایتار اچقدر.
قیامت کوننده روز جزاده یاگیدان ترلتهچکدر. اگرده سز علم، آڭ ایالری
بولسه ایدکز، مینم بوسوزلرنڭ چن ایکانن آڭلاب راستلار ایدکز» دیدی.
اول طاش یوراکلی آزان خلقلرغه نوحنڭ بوسوزلری تأثیر ایتدی،
یالغز سکسان قدر کشی ایمان ایتدیلر. حتی حاتونی راحله واندان توغان
اوغلی کنعانک ایمانسزلر آراسنده قالدیلر. قوم ایچنده بولغان بایلر، قوشطانلر
عوامغه «سز نوحنڭ سوزینه آلدانه کورماکز، اول آتا بابالرگز طرفندان
حرمت ایتلنگان معبودلرگه عبادت ایتودن سزنی دوندررگه طرشهدر» دیدیلر.

نوح علیہ السلام غە ایارمەسکە اوندا دیلر نوح پیغمبری قومی بیک اذا و جفا قیلەر آنی حقارت ایتلر ایدی.

بعضاً شول قدر قینایلر ایدیکه؛ ایندی اولدی دیوب طاشلەب کیتلر ایدی. اول بیچاره طاغند توروب آنلرنی باروب وعظ ایتە، حق دینگە اوندا ی ایدی؛ آلا رغه یاوز دعا قیلما ی، بولار، نادانلر شوکا کوره بولای قیلنلر دیه ایدی.

نوحنڭ دعاسی کیمه یاساوی، طوفان.

نوح پیغمبر قومینڭ ایمانغه کیلورلردان امیدن کیسیدی: الله تعالی گه «مینم خوجهم، قومنی کیچه، کوندز توغری یولغه اوندام، مینم اونداوم آلارنڭ ایماندن، خدا یغه قولقندن قاچولردن باشقه بر فائده ایتمەدی، آلا ر مینم سوزیمنی ایشتماس ایچون قولقلارینه بارماقلارن طوتدیلر، یوزیمنی کورماس ایچون کیملرینه تورندیلار، ایمانسزلق ویاوزلقلرنک اصرار ودعوتنی قبولدن استکبار ایتدیلر. قای چاغنده آلارنی آچق اوندام، قایسی وقتده دعوتنی گیزلی توندیم. یالغز، یالغز آولا قغه ده شوب وسویلەب باقدیم، برسید فائده ایتمەدی. خدایم، سین بو ظالملرنی هلاک ایت عذابلرن آرتدر!» دیدی. الله تعالی جبرائیل فرشته آرقلی اول آرغان قومگه عذاب بیرەچگن بلدردی. حضرت نوحغه کیمه یاسارغه قوشدی. نوح علیہ السلام دگگزدن یراق بر اورنک جبرائیل فرشتهنڭ اویره توی بلەن کیمه یاسارغه باشلادی. قومی بونی کوروب «سین بیت پیغمبر ایدک، ایندی بالتا اوستاسی بولدگمنی، نیحال! دیوب مسخره ایتلر ایدی.

کیمه یاسالوب بتدی. انسانلرغه کیرکلی حیوانلرنڭ هر برسیندان برار جوب (پار — آتالی آنالی) حیوانلرنی کیمه ایچنه آورغه اللهدن امر ایتلیدی. نوحنڭ اشی بتکاننڭ صوکنک «طوفان» باشلانیدی. کیچه کوندوز برده توقتاوسز بیک شب یا کفر یاودی، یلغلەر، دگگزلر طاشدی؛ صو ایڭ بیوک طاولرنی آشدی. کیمەده بولغان آدملردن باشقه بیر یوزنده کوبمی کشی بولسه دنیا ده بارسیده صوغه غرق بولوب بتدیلر.

نوح (علیه السلام) پیغمبرنڭ ایمانغه کیلمگان اوغلی «مبین طار باشینه
 منوب، طوفانن قتلوب فالورمن دیه آناسی چاقرسده کیمه که کرمادی،
 آناسی نڭ بو کون «اللهدن باشقه طایانه چق ذات یوق» دیب ایتکان وعظینن
 طکللامادی. شول وقتده طولقون کیلوب آنی غرق ایتدی. طوفان بیر یوزنه
 بارسى یوز ایلیلی کون توردی. بوندان صوڭ الله نڭ امری بلهن نوحنڭ کیمه سی
 آسیاده دیار بکر شهرى بلهن موصل شهرى آراسنده واقع جودی طاوینه توقتادی.
 ایچنده گیلر قوتلدیلر، اللهغه شکر ایتدیلر حضرت نوح طاونڭ ایتا گنه
 بر اول قوردی طوفان صوڭنده قورلغان آوانڭ برنچیسى بودر. اسمن سکسان
 کشیگه نسبت بلهن «سوق ثمانین» آنادی.

حاکمه

طوفان واقعسندن عبرت آلنوردای نقطه لر قایسیلریدر؟

طوفانن صوڭ حیات، نوحنڭ اوغللری.

کیمه دن چققاننڭ صوڭنده نوحدن وآنڭ سام، یافت، حام اوچ اوغلندن
 باشقه کشیلرنڭ بارسیده اولوب بتدیلر. حضرت نوح نڭ اوغللری الله تعالی نڭ
 امری بو ینچه اولرینڭ سکللرینه اویلاندىلر. طوفانن صوڭ بیر یوزنه بولغان
 کشیلرنڭ بارسیده نوحنڭ شول اوچ اوغلندان تارالدیلر؛ شوگا کوره نوح
 پیغمبرگه ایکنچی «آدم» ایکنچی «آتا» دیلر.

هود پیغمبر

بیك ایسکی وقتک عربستان یازم آطه سینڭ جنوبنده یمن بله عمان آراسنه
 احقاف وحضرموت دیگان اورنلرده اسلام نسلندن تارالوب بائک دیوب آتالغا.
 عربلردن عاد اسمنه بر قوم اوترورلر ایدی. بونلر اوترغان یرلرینڭ توپرا
 بیك برکتلی بولغانغه بیك بایلار ایدی، آللر، شهر قورغانلر ایدی.
 الوغلانوجی تکبر خلقلر ایدی. اولرینه شول چاقلی بایلق احسان ایتکان
 تعالی گه شکرانه ایته سی، عبادت قیلاسی یرده آنلار پوتلارغه عبادت ایتلر ایدی.
 مونه الله تعالی بو آزغان عاد قومن توغری یولغه اوندار ایچون بونلرنڭ

كوب شەرلەر، زور زور دولتلر قورلدى. حضرت نوحنىڭ سام اسملى اوغلى نسلندان بولغان كلدان طائفەسى دچە بلە فرات يلغەلرينىڭ جنوبىدە بيوك بىر دولت قوردىلەر. مركز اولماق اوزرە حاضرەگى بغداد قالاسى ياقىنىدە بابل شەھرنى بنا ايتدىلەر. طوفان واقەسى يىراقلانغان ساين آدم بالالارى آراسىدە بوزوق اشلر و آزغىنلىقلر كويىدى. پوتلرغە تابونە باشلادىلەر اللەغە عبادت ايتوچىلر بىدى. كلدانىلر يولدولرغە تابونە باشلادىلەر. ايك زور سانانغان مەبودلرى قوياش بولوب آكار «بعل» دىلر ايدى.

طوفاندىن بىر نىچە عصرلر سوڭ بابل اھالىسىدىن آزر اسمىدەگى بىر پوتلر ياساوجى نىڭ خاتونى بالا كىتردى؛ مونە بو بالا حضرت ابراھىمدىر.

حضرت ابراھىم بالا وقتىندوق بابلىلرنىڭ پوتلرغە ويولدولرغە عبادت ايتولون اوخشانمى بتون عالمى ياراتقان بىر ذاتنىڭ بولون اويلاىدە ايدى بابل خلقىنىڭ پوتلرىنە اصلا اشانمى بلكە آلارنى تحقىر ايتە ايدى.

بابل خلقى بىر كوننى تىزە ايچون صحراغە چقىدىلەر. آتاسى اوزى بىرلە بىرگە حضرت ابراھىمنى شونىدە آلوب چىقارغە تىلاسىدە چىقماىدۇ؛ شەھردە قالدى. خلق شەھردىن چىغوب بىكچاق قولىنە بالطا آلوب بابلىلرنىڭ عبادتخانىلرىنە باردى آندە كويى پوت بولسە بارسىدە واتقالب بىردى. يالغز ايك زور پوتقنە قالدى بالطەسەن شول زور سىننىڭ مويىنىدە آصوب قويدى. بابل اھالىسى صحرادىن قايتىچاق بوھالىنى كوروب عىبىكە قالدىلەر. پوتلرغە دشمانلىقى ھەر كىمگە معلوم بولغان ابراھىمنى مواخىدە ايتدىلەر.

ابراھىم عليه السلام — مېن تىمەدم آنە شول زور پوت نىگاندىر كورەسىز بىت بالطەسىدە مويىندە طوراً دىە جواب بىردى. اللە تعالى اوزىنىڭ بارلىقىدە بىرلىگىدە حضرت ابراھىمنىڭ يقىن كىسب ايتوى ايچون كوكنىڭ وىرنىڭ عىجائىن كورساتدى.

كىچىك قارانغولغى توشكاچە حضرت ابراھىمنىڭ نظرى كوكەگى عطارد، زەرە، مشترى يولدولرىنە تصادف ايتدى. آلارنى كوروب بو مېنىم رېم

توگلمیدر» دیدی آلارنڭ هر قايوسينڭ باطقانينى كوروب «مين بوندای بته تورغان نرسه لرنى ياراتمىم بولار ميڭا معبود بولا آلماسلار» دیدی.

شرق طرفندان يالتراب چقعان آينى كوروب «الله تعالى شوشى توگلمىكان» دیدی. آينڭ بر وقتدان صوڭ غروب ايتكانن كورگاچدن احوالنده برده ثبات بولمغان نرسه لرنڭ معبودلكگه صلاحيتلرى يوقلقلرن واللهنى تاندىن يالغوز خدایينڭ اوزينڭ هدایتينه محتاج بولغانن آڭلاب «ای الله اگرده سين مينى اوزنڭ رحمتڭ بله توغرى يولغه كوندرمسڭ مينم آزانلر زمره سينه كرووم احتمالدر» ديوب خدای تعالى كه مناجات ايتدی.

ايرته بله مشرق طرفندن بتون بير يوزن ياقترتوب چققان قوياشنى كوردی. «مونه الله تعالى شوشى بولورغه كيرك بو باشقه لرندن زوردر» دیدی، قوياشنىڭ باشقه يولدزلر كيك بر وقت يوغالغانن كوروب «بابليلرگه مين سزنىڭ معبودلر كزنىڭ برسینه ده اشانمايمىن، كوكدگى يولدزلرده بيرده گى نرسه لر كيك بارسيك يوقدن بار بولغانلر: همه سى ده بر بار ايتوچيگه محتاجلاردر. مونه مين بتون كوكلرنى وييرلرنى وآلارده بولغان نرسه لرنى ياراتقوچى الله تعالى گه گنه اشانانم آڭارغه شريك اتخاد ايتوچيلردن توگلمىن» دیدی. حضرت ابراهيمنى الله تعالى پيغمبر ايتدی آڭا اون كاغد كتاب يباردى. كلدانيلرنى حق دينگه اوندارگه بيوردى. ابراهيم عليه السلام اوزينه يبارلگان كتاب بوينچه كلدانيلرنى ايمانغه دعوت ايتدی الله دن باشقه معبود بولورغه لايق هيچ بر ذاتنىڭ يوقلغن آلارنىڭ تابونه تورغان پونلرينڭ باطل نرسه لر ايكانن سويلهدى. كلدانيلر آنىڭ سوزن طسكلاماديلر بلسكه آننىڭ بله مخصوصه و مجادله ايتدیلر. ابراهيم عليه السلام آراغه: «سز مينم بلهن الله تعالى نڭ براگنده مى مجادله ايته سز؟ حالبوكه اول الله تعالى مينى توغرى يولغه سالدى. سز ينه اوزنڭنىڭ هيچ نرسه گه يارقسز معبودلر يگىز بلهنمى قورقتماقچى بوله سز؟ اگرده الله تعالى صافلاسه آلار ميڭا هيچ بر ضرر ايته چك توگللردر. الله تعالى نڭ علمى هر نرسه نى احاطه ايتهدر.

قاراگز ئىلى، سز چىنى يالغاندان؛ قادىرى عاجىزدىن آيرورغە طر شوب بىردە فېكىر يورتمىسىز؛ مېن سىزنىڭ عىبادىتىدە اللەغە شىرىك ايتىپ نورغان يالغان مەبۇدلىرىڭىزدان نىڭگە قورقايم؟ سىز ئىلى ھېچ بىر دىلىسىز، نىسىز پوتلىرىنى اللە تەئالىگە شىرىك اتخاڭ ايتىدىنە قورقمىسىز بىت، قاراگز الى قايسى فرقە اوزىنىڭ اشانچىلىق اللەنىڭ بىرلىكىنى اشانوب ايمان ايتىنالىرىمى؟ يوقسە پوتلىرىغە عىبادىتى ايتىچى مشىركلىرىمى؟ اگرده سىز مونە شونى آيرا آلساڭىز مىڭا بىر جواب بىرىڭىز! البتە اللە تەئالىنى بىر بلوب اعتقاد ايتىپ آڭاڭغە قوللىق ايتىن بىندەلىرى توغرى يولدىلاردر.

مونه شوشى روشلى كىلدانىلىرىنى وآلارنىڭ پادىشاھلىرى بولغان نىمىردىنى نە قدر ايمانغە اونداسىدە طىڭلاتىپ آمادى.

اول چاقىدە كىلدانىلىرىنىڭ پادىشاھلىرى نىمىرد آتلى غايت اوصال و متكىبر بىر كىشى ايدى. ابراهيم عليه السلام نىڭ سويلەگان سوزلىرىنە بىرگان جوابلىرىنە و پىتخانىدەگى پوتلىرىغە ايتىن قىلارنىڭ آچولاندى: بىر اورنىغە بىك كىوب اوطىن اويدىروب اوت تورتىردى. اوت تمام قىزوب ايتىنكىنىڭ سوڭىدە حضرت ابراهيمنى شونىڭ اورطەسىنە تاشلاتىدى. اللە تەئالى اوتقە اى اوت، سىن ابراهيم گە ضرر ايرىشدىرمە آنى ياندىرمە» دىوب امر ايتىدى. اوت بىو امرگە اطاعت قىلوب حضرت ابراهيمگە ھېچ بىر ضرر ايرىشدىرمادى؛ حضرت ابراهيم اول چاقىدە اون ايدى ياشىنىدە ايدى.

حضرت ابراهيمنىڭ ھىجرىتى

كىلدانىستان خلقىنىڭ ايمانغە كىلولىرىدىن امىد اوزگاننىڭ سوڭىدە حضرت ابراهيم اللە تەئالىنىڭ قوشىوى بلەن بابىلدىن ھىجرىتى ايتىدى. اللە آڭا و ھى بلەن سورىپە قىتقەسىندە واقع كىنعان وادىسىنە بارورغە قوشىدى. كىلەچكە آنىڭ نىسلىدىن زور بىر مىلت ظھور ايتىپچىگىن و اول مىلتنىڭ اللە تەئالى ھىزورندە سىيوكلى بولەچىقلارنى كىنعان آطالغان بىرىنىڭ آلارىغە بىرلىوون بىلدىردى. شونىڭ اىچون اول بىرىگە «ارض موعىد» و ارض مقدس» اسملىرى بىرىلدى.

حضرت ابراهيم بابىلدىن كىتكنىڭ سوڭىدە بىر آز وقت ھازىردەگى اورفە

فلا سینک جنوبنده بولغان طران شہریندہ توردی. آندن صوگ کنعان بیرینہ کیلدی.

حضرت ابراهیم ننگ مصرغہ سفری

حضرت ابراهیم کنعانغہ کیلوب بر نبقدر وقتار کیچکاننگ صوگنہ بر یلنی بیگ فاتی
 آچلق بولدی. شول چاقندہ حضرت ابراهیم خاتونی سارہ بلہ مصرغہ سفر ایتدیلر.
مصرغہ کیلگچ مصر پادشاه سینک کوز چیلری چیتدان بر آدمنگ بیگ
 ماتور بر خاتون بلہ مصرغہ کیلگانن پادشاهغہ بلدردیلر. پادشاه ابراهیمینی
 چاقروب یانندہغی خاتوننگ کم ایکانن صورادی. حضرت ابراهیم بلکہ بر ضرر
 بولور دیہ خاتونم دیہدی «سکلمدر» دیدی. بوندن صوگ پادشاه سارہنی
 یانینہ کیترتدی. آکارغہ قولن اوزاتماق بولغان ایدی شول ساعت قولی قوردی.
 پادشاه بونی کوروب بیگ قورقدی. سارہدن عفو تلادی. قولینگ سلامت لانوی
 ایچون دعا قیلون اوتندی. سارہ اگرده بو ظالم توبہ سنک راست بولسہ بوننگ
 قولن سلامت لندر دیہ الله تعالیدن صورادی. دعاسی قبول بولدی. پادشاه ننگ
 قولی توزہ لدی سارہنی حضرت ابراهیمگہ قایتاردی. سلامت لانو وینہ قوانوب آکا
 بولاک ایتوب ہاجر اسمندہ بر جار یہدہ بیردی حضرت ابراهیم خاتونی بر اسکدہ
 ینہدن کنعانغہ قایتدیلر.

قدس شہریننگ جنوب طرفندہ مامری صحرا سنندہ ہبرون شہری اوریننہ
 کیلوب شوندہ ترکینک ایتہ باشلادیلر.

کنعان اہالیسی حضرت ابراهیم گہ عبری دیار ایدی عمری آلا رچہ
 چیتدان کوچوب کیلوچی دیگان سوزدر. حضرت ابراهیمدن تارالغان خلقارغہ
 عبرانیلر دیگ شوندان کیلمشدر.

(اسماعیل عہم) ابراهیم (عہم) ہاجر بلہ اسماعیلینی
 عربستانغہ کیتروی زمزم چیشمہ سی ابراهیم پیغمبرننگ
 اوز اوغلینی قربان ایتووی.

سارہدن بالا بولمادی. بولار حضرت ابراهیم ننگ نسلی کیسلمہ وینی تلیلر

ایدی. شونگ ایچون ساره، خدای بلکه بالا بیرور دیوب اوزینگ جاریه سی
 هاجرنی حضرت ابراهیم غه بیردی. ابراهیم اول چاغنده سکسان یاشنده ایدی،
 شوندن سوگ هاجردن حضرت ابراهیمنگ اسماعیل اسملی اوغلی دنیاغه
 کیلیدی. الله حضرت ابراهیم گه اوغلی بلهن هاجرنی عزبستانغه حاضرده گی مکه
 شهری یانینه ایلتوب قویارغه قوشدی. اول چاقده اول اورنده هیچ بر کشی
 یوق ایدی اولنسر صوسز کشی آیاق باصمای تورغان بر بیر ایدی! حضرت
 ابراهیم گه سیوکللی خاتونی ایله عزیز بالاسن شوندای بر اورنغه ایلتوب قویووی
 غایت چیتن بولسهده خداینگ امرینه بوی صوندی، صبر ایتدی بونده اللهنگ
 زور بر حکمتی بولورغه کیراک دیه ایسابلادی. هاجرنی بالاسی بلهن مکه
 شوری اورنینه کیتردی.

هاجر حضرت ابراهیم گه مینی شوشی یاش بالام بلهن طاو طاش آراسینه
 صوسز اولنسر هیچ بر کشی ذاتی بولماغان بر بیرگه قزغانمینچه قویوب
 کیتسهگمی برده شفتهگ کیله مینی دیه یلادی. ابراهیم علیه السلام بو اشلرننگ
 باریسده خدای تعالی دن ایکانن کوزلرندن یاشلرن آغزوب هاجرگه سویلادی
 آلارنی اللهنگ صاقلایونه تابشروب بر آز آشارلق طعام وایچارگه صوفویوب
 ایسانلاشوب قایتوب کیتدی.

هاجر اوغلن قوچاقلاب یلای یلای خداینگ حکمیننه بوی صنغانن سویلب
 آیرلوب قالدی.

هاجر بله اسماعیلنگ ایچارگه صولری آشارغه ایکمکلری بتدی. بیک
 صوصادیلر. یاش بالا صوصاب یلای باشلادی. هاجر بیک آبدردای اوتوب
 باروچی برر کاروان کورمیکان دیوب طاودن طاوغه یوگرگالاب یوردی بر
 نرسده کورمگاچدن عاجز بوواب یلای یلای اوغلی یانینه کیلیدی. اسماعیلنگ
 آیاق اوچندان بر چیشمه چغوب تورغانن کوردی. غایت قواندی آغوب
 بتمهسن دیه توپراق، طاش بله بودی. صوی غایت طاتلی ایدی سیونه، سیونه
 ایچدیلمر. الله تعالی گه شکرانه قیلوب سجده قیلدیلمر. بو چیشمه مکهده الله

باردر بوکا «زمزم» چشمه سی دیلر. اوتوب باروچی بر کاروان بولارنی کوروب، یانلرینه توقتادی هاجرنک رخصتی بله شول چشمه دن صو ایچدیلر توله رن صوغاردیلر. ایللرینه فایتقاچ اولده هیچده صو بولماغان بر اورنده طاتلی صولی چشمه چقغان، یاننده بالاسیده بولغان، بر اینگی خاتوننک بولغان سویله دیلر. هاجر بله اسماعیل بتون عربستان یارم آطه سنده مشهور بولدیلر تورلی یاقدن خلقلر کیلوب هاجر بله اسماعیلنی کوروب کیتلر آلاغه بولا کلر کیتره لر ایدی.

زمزم صوی بیک کوب آورولرغه شفا بیردی بیک صرغاو خسته آدملر اول چشمه صویندان ایچوب جونوب صحتله ندیلر.

حضرت ابراهیم خاتونی بله اوغلینک حاللرن بلور ایچون مکه گه کیلدی. مکه ده وقتده ذوالحجه ناک ۷ نچی کوننده کیچ یوقلارغه یاتقان ایدی، اوغلن قربان ایته رگه الله تعالی طرفندان قوشلغان کوردی. ۸ نچی ذوالحجه ده ایرتن تورغاچ مینم «بو توشم الله دن میکان، یوخسه شیطاندن توگلمی» دیه شک وشبهه ده اویلانوب یوردی.

کیچ طاغن شولوق توشنی کوردی. ایرتن ۹ نچی ذوالحجه ده، بو توشنک خدایدن ایکانن آچق بلدی. مونه شوکا کوره ذوالحجه ناک ۹ نچی کونینه «عرفه» کونی دیوله در عرفه بلو دیگان سوزدر.

بوندان صوگ خداینک حکمینه بوی صنوب اوغلن قربان قیلماقچی بولوب طاوغه آلوب چقدی. بر بیک اوتکن پچاق بلان جیده آلدی.

عزیز بالاسینی بوغازلاو بیک آغر بولسه ده الله ناک امری شولای بولغلچدن شونی بیرینه یتکوروگه نیت ایتدی.

طاوغه باروب یتکچدن اوغلینه «مین الله ناک قوشوی بوینچه مونه سینی شوشی طاش اوستنده بوغازلاماقچی بولامن» دیه ایتدی.

اوغلی اگرده الله ناک امری شولای بولسه سین خداینک قوشقانن قیل: «مین قربان ایت، صبر ایته من، یاغز مین سینک اوزکنی قزغانه من سین آر

بلکه اولسگانچه مینی خاطرگدن چغارماینچه صاغنورسن، شولای بولسه سیگاده خداینک حکمینہ راضی بولوب صبر قیلورغہ تیوش» دیدی.

حضرت ابراهیم اوغلان طاش اوستینہ یاطقردی، آباقلارن بیلادی قولینہ پچاغن آلوب صویماقچی بولدی.

شول آرادہ، «ای ابراهیم. سین اوزگا بیورلغان اشنی اوتهدک توشگده کورگان اشنی یرینہ یتکزکدک گرچه اوغلسکنی قربان ایتمه سگده قربان ایتکان کبی بولدک. وشول وقت بر قوچقار ظاهر بولدی.

اللهدن مونه شوشی قوچقارنی بوغازلا «قربان ایت دیوب وحی کیلدی حضرت ابراهیم قوچقارنی بوغازلادی مونی کوروب آتا اوغل بیک فواندیلر. مونه شونک ایچون ابراهیم علیہ السلام ملتندان بولغان مسلمانلرغہ نصابدن آرتق قرق صوم چاماسی آقچہسی بولغان هر کشیگہ ذوالحجه ننگ ۹ نچی کوننک قربان چالماق واجب ایدلمشدر.

کعبه نی بنا و حج

الله تعالی حضرت ابراهیمگہ اولسه حضرت آدم بنا ایتکان عبادتخانه اورنینه بر عبادتخانه سالورغہ قوشدی. حضرت ابراهیم مکہ گہ اوغلی اسماعیل یانینہ باروب برگه له شب طاشدن بر عبادتخانه یاصادیلار. طوفان وقتندہ ابی قیس طاوی ایچنک قالغان طاشنی (حجر اسود) طابوب عبادتخانه مزنگ ایچینہ قویدیلار. مونه بو عبادتخانه کعبه شریف در کعبه دیوب ایتولووی دورت پوچماقلی بولغانغہ کورهدر.

ذوالحجه آینده حج قیلدیلر. الله تعالی اوزینہ ایمان ایتکان قوللرینک بایلارینہ عمرلرنک برقات شول عبادتخانهغہ باروب حج قیلونی تیوش ایتکاندر.

ذریت ابراهیم علیہ السلام

حضرت ابراهیم نسلندن ایکی بیک الوغ ملت ظهور ایتدی اسماعیل علیہ السلام مکده اوسدی عبرانی بولسه ده عرب قزینہ اویلانندی عربلر بلهن آراشدی عربچہ سویلاشه ایدی: عرب بلاشدی بیک کوب بالالری بولدی.

آلاردن عرب مُستعربه اسمنده زور بر ملت ظهور ایتدی. اسماعیل گه نبی لکده کیلدی یمن قبیلهلرن و عربستان یارم آطه سینک شمالنده گی عمالقه قبیلهلرن دین گه دعوت ایتدی.

حضرت ابراهیم گه فرشته لرنک کیلوی - لوط و سدوم خلقی

بر کوننی حضرت ابراهیم چادرینک آلدینه چقغان ایدی. شول وقتده آکا مسافرلر قیافتنده کشیلر کیلوب سلام بیردیلر. حضرت ابراهیم آنلرنی بیک آچق یوز بلهن قارشى آلدی. چادرینه آلوب کردی خانونی ساره گه قوناقلر ایچون آش حاضرله رگه قوشدی. ساره شول ساعت بیک سیمز بزاول اینی قزدروب مسافرلر آلدینه کیتردی لکن قوناقلار نعمتنی آشامادیلر حضرت ابراهیم قوناقلارینک آشنی آشامانقلرن کوروب آبدردادی. مسافرلر اوزلرینک فرشته لر ایکانلیکلرن، آکا خداینک سلامن کیترگانلیکلرن آکا ساره دن دنیاغه بر ایندگی بالا کیله چکن، و آنک بالالری بولوب آنلردن کوب پیغمبر کیله چکن سویله ب سیونچ بیردیلر. ساره فرشته لرنک سوزلرن ایشتنکچدن بیک عجبله ندی «مین ایندی قارچق بولدم؛ ایرمده قارتایدی بزدن نیچوک بالا بولور ایکن» دیدی. فرشته لر: بونده خیرانغه قالورلیق اش یوق الله تعالینک قدرتی کیکنر عجبله نمه بولور دیدیلر.

فرشته لر لوط پیغمبرنک قومی اولان آزغان سدوم خلقن تادیب ایتهر، آنلرنک تور تورغان شهرلری بلهن بارسنده هلاک ایتهر ایچون خدای طرفندان مأمور بولغانقلرن سویله دیلر. لوط ابراهیم پیغمبرنک قارداشی اولوب خدای طرفندان حضرت ابراهیم شریعتی بوینجه آزغان سدوم اهالیسن دینگه دعوت ایتهر گه قوشلغان ایدی. لکن سدوم خلقن طکلاته آلمادی آلا ر ایمانغه کیلمه دیلر. آزغانقلرنده دوام ایتدیلر. فرشته لردن بو خبرنی ایشتنکچدن حضرت ابراهیم خفالانوب شول عذاب بلهن سدوم خلقی آراسنده لوط خراب بولور میکانی دیه اویلاب فرشته لردن «سدوم خلقینک بارسیده هلاک بولاچقلمی» دیوب صورادی. فرشته لر بولوط بلهن آکا ایارگانلردن باشقه لری بارسیده حتی لوطنک

ایمانغه کیلمگان خاتونیده هلاک بوله چقلردر دیدیلر واقعا بتون شهرلری آستی اوست که کیلوب هلاک بولوب بتدیلر حاضرده آلازانگ شهرلری اورنینه بر کول «لوط کولی» دیلر.

اسحاق

هاجر دن اسماعیل توغانندان ۳ یل اوزغاچدن ساره دن اسحاق دنیاغه کیلیدی اسحاق توس، قیافتچه حضرت ابراهیم گه بیک اوخشاید ایدی. کورگان کشیلر آتا بلهن اوغلی حتی بر برندن آیرماسلار ایدی. اسحاق آتاسی وفات بولغاننک صوکنده کنعان خلقینه باشلق ایتدی آتاسینک شریعتی بوینچه کنعان خلقن دینگه اوندادی.

ایوب پیغمبر

حضرت اسحاقنک خاتونی رفقه ایکی ایگز بالا توغدردی. بونلرغه عیص، یعقوب دیوب اسم بیردیلر. عیصنکده بایطاق بالالری بولدی روم خلقلری آگاردن تارالدیلر. عیص نسلندن ایوب علیه السلام کیلیدی حضرت ایوب دمشق تیره سنده بیک بای مال و املاک ایاسی بر ذات ایدی. بایلغی نه قدر کوب بولسه ده مال آرتندان یوروب اللهغه طاعت، عبادت ایتودن هیچ کیمچیک کیترمی هر قایچان اللهنی یادنده توتا کوب وقتده عبادت ایتوب اوزدرا ایدی. غایت یغشی طبیعتلی، کیچ قوللی، جومارد اولوب مالن یارلی، مسکین کشیلرگه، غربنده فالغان مسافرلرگه بیرودن قزغانمی تاراته ایدی. شول تیره خلقن اللهنک قوشوی بوینچه حضرت ابراهیمنک شریعتینه اوندادی.

یعقوب - اسرائیل - و بنی اسرائیل - یوسف - آنک آغالری طرفندن ساتلوی

یعقوب حضرت اسحاقنک اوغلیدر. حضرت اسحاقدن صوکن کنعان ایلینه باش و پیغمبر بولدی. کنعان اهالیسن حضرت ابراهیم شریعتی بلهن دینگه دعوت ایتدی. روبیل، شمعون، لاوی، یهودا ایساخار، زابلون، جاد، واشیر،

دان، نفتالی، بنیامن، یوسف اسمندە ۱۰ اوغللری بولدی. یعقوب نڭ لقی
اسرائیل ایدی؛ شوکا کوره بالالرینه بنی اسرائیل دیوله در حضرت یعقوب بو
اوغللری آراسنده یوسفنی بیک یاراته ایدی. یوسف بیک عقللی، ایدگی طبیعتلی
توسکده بیک کورکلی ایدی.

یوسفنڭ توغانلری آنالرینڭ یوسفنی اوزلریندان آرتق کورگان
یاراتمیلر یوسفدن کونله شهلر. اوزی اولگاننڭ سوکنده یوسفنی باش ایتوب
قالدر ووندان قورقالر ایدی بر کوننی یوسف توشنده اون بر یولدوز، قویاش
وآینڭ اوزینه سجده قیلغانلرن کوردی؛ ایرتن تورغاچه آتاسینه سویلهدی.
آتاسی آکاسینڭ بوتوشڭ خیرلیدر سین کیله چکده زور بر کشی بولورسڭ الله تعالی
آناڭا و بابالرڭه اسحاق و ابراهیم گه بیرگان کبی سیگاده پیغمبرلیک بیرور «دیدى.
ای اوغلم بوتوشکنی سین قرداشلرڭا سویلهمه آنلرنی کشیگه آچق دشمان
بولغان شیطان قوتورترده آنلر سیگا ضرر ایتهلر دیدى.

حضرت یعقوبنڭ یوسف قه شول سوزلرنی سویله گانن براو ایشتبو طوردی
و یوسف نڭ طوغانلرینه سویلهدی. یوسفنڭ قرداشلری بونی ایشتبو حسداری
طاغنده قباردی. آنلر یوسف و آنڭ قرداشیده آتامز آلدنده بزدن سیوکلیرکلر
یوسفنی اوتررگه یاکه کشی آیاق باصمای تورغان یراق یرگه طاشلارغه کیرک
آندان سوڭ توبه ایترمز یخشیلردن بولارمز اوزمزگنه قالغاچدن آتامز بزنی
سویار دیوشدیلر. آرالرندان برسی بز یوسفنی اولترمیک، قرغه چغوب صوی
صای بر قویوغه صالایق یولدن اوتوچیلر آنی کوروب آور، اولده ایسه ن
قالور، بزده آندان قتولورمز دیدیلر.

بونڭ سوزن بارسیده موافق کوردیلر آنالرندان یوسفنی اوزلری بلهن
قرغه یباروون صورادیلر یوسفنی بزنگ بلهن یبار، اوینار کوکل آچار، بز
آنی صاقلاب قاراب یورتورمز دیدیلر.

حضرت یعقوب آلارغه: «قرده یوسفنی ئله قاید بوری آشار، سز کورما اینچه
قالورسز مونه مین شونندان قورقمان دیدى. یوسفنڭ قرداشلری: انکلی سین
بزگه نی ایچون اشانمایسڭ بز یوسفقه خیر خواهمز» دیدیلر.

بیک کوب صورغاندن سوڭ آتاری آنلر بلهن یوسفنی قرغه یباررگه کوندی. قرغه جتدیلر یوسفنی بر قویوغه تاشلادیلر، کیچن کوزلرندن یاشلرن آغوزوب یلاب قایتدیلر.

آتالرینه: یوسفنی ایبرلر یاننده فالدرغان ایڭ شول چاقده بوری کیلوب آشاغان، اشانماساڭ مونه آنڭ قانلی کولمگی، یالغان قانغه یوسفنڭ کولمگن بویاب کیتردیلر.

یعقوب علیه السلام آرغه: «باللر سز نفسکزرگه ایاروب بونده بر اش اشلادیڭز، شیطان بو اشنی سزگه ییڭل بر اش ایتوب کورسانکاندر. خیرلی بولسون کوزم نوری، سیوولی بالام یوسفنی اللهغه آصارلایمن اوزیمه نق توزملک بیرسون» دیدی. یوسف سالونغان قویو یانینه شول کونده یولچیلر کیلوب توقتادیلر شولردن برهوی صو آلور ایچون بو قویوغه چیلرگن توشرگان ایدی. یوسف آنڭ چیلرگینه تونونوب چقدی. توغانلاری یوسفنی حالده اولدی میکان نی اشلب یاطه ایکان دیوب قارارغه کیلدیلر شول چاقده آنڭ قویودن چقانن، یولچیلر یاننده اولتورغانن کوروب یولچیلرغه «بو بزنگ فلمز فاچوب کیتکان» دیدیلر، بیک آز بهاغه ساتوب بیرهچکلرن سویله دیلر، یولچیلر آنی بیک آزغنه آقچه برابرینه ساتوب آلدیلر بو کروان مصرغه بارادر ایدی. یوسف مونه شولر بلهن مصرغه کیتدی. مصرغه بارغاچدن خواجهسی آنی مصرنڭ وزیرینه ساتدی. وزیر خاتونینه «مونه بو بالانی بیک یخشیلاب تریبه ایت، کیلهچکده برر فائدهغه یارار یسا خود اوزمزرگه اوغل ایتهرمز» دیه یوسفنڭ تریبهسینه دقت ایتهرگه توصیه ایدی.

یوسف بر قدر وقت وزیر سراینده قالدی بر وقتدان سوڭ وزیر خاتونینڭ آڭا افتراسی سببلی؛ هیچده عیبسز بولغانی حالده زندانغه سالندی ییدی یل قدر وقت زندانگ توردی زندانده چاغنده اوزینڭ زندان ایبده شلرینه ایمان ایتهرگه، عبادت ایتهرگه لایق بولغان ذاتنڭ خدای تعالی گنه ایکانن سویلدر، آنلرنی وعظ نصیحت ایتهدر ایدی.

زنداندە ۋەتەنە مەصر پادىشاھىنىڭ قورقۇنچىلى بىر توشىن تەبىئىيەتتە
شۇنداقلا سۈكۈت ھېسەپتە چىقارلدىكى ئانى ئوزۇن مەلەھە ۋەزىرى ئىدى. يۈسۈپ
ۋەزىر بولۇپ تۇرغان ۋەتەنە، بىئەن ياقىدە بىك قاتلىق بولدى كىنغان
ئىلەندە شۇلايۇق قىلىق ئىدى، ھەر ياقىدىن ئىگۈن ئورغە مەصرغە كىلەر
ئىدى. يۈسۈپنىڭ قىزلىرى بىك ئىگۈن ئىچۈن مەصرغە كىلدىلەر. يۈسۈپ قىزلىرى
كۆرۈپ تاندى تۇغانلىرى ئانى تانومادىلەر. ئالارنى بىك ھەممەت قىل
ئىدى، ئانارغە ئىگۈن بىردى. ئانلارنىڭ ئوزۇنە ئىتكان ئىلەرن كىچىدى سۈكۈرە
ئانلارنى ئاتلار ھىزەت يەقۇب بىلەن بىرگە مەصرغە چاقىردى. ئانلارنى مەصرغە
ئورناتتى. ئول ۋەتەنە مەصرە «ھىكسوس» اسمىدە گى ئەرلەر
باشلىق ئىتەر ئىدى ھەممەت — پادىشاھە شول ئەرلەردىن ئىدى ھىزەت
يەقۇب ئوغلى بىلەن مەصرە ئون ئىدى يىل ئەر ئىتوب ۋەتەن ئولدى. بىنى
ئىسرائىل بىك كۆبىدىلەر زور ھەرقۇم بولدىلەر. مەصرنىڭ ئادارەسى «ھىكسوس»
ئەرلەر قولىدىن كىتتى. ھىكسوسلەر بىنى ئىسرائىلگە بىك رەئىت ئىتەر ئىدى
ھىكسوسلارنىڭ ئىسرائىل بالالرىنە رەئىت ئىتولرىنە جىنىد ئىلەن كىنە تائىرى
بولغان بولورغە ئىشەنەر. ھىكسوس ئەرلەر ئولسون ئىسرائىل بالالرى
ئولسون اقۇم سامىيەدن بولۇپ مەصرغە ئىيەن ھىزەت ئىتكان قولىدىر. مەصرنىڭ
بىرلى خەلق ھىكسوسلارنى مەصردىن چىقارغاننىڭ سۈكۈندە ئىسرائىل بالالرىنە
دشمان كوردىلەر. ئانارغە جىر ۋەتەن ئىتدىلەر. بىنى ئىسرائىلگە قىلەر مەمەلەسەن
قىلدىلەر شول ۋەتەنە ئىسرائىللىلەر مەصرە بىك جىفالىدىلەر بىرلى خەلق
تەرىپىدىن بىك كۆب تولى ھىزەت، خورلىق كوردىلەر. مەصر خەلقى ئانلارنىڭ بىك
كۆبىگە ئىلەن كىلەن كۆرۈپ، ئورچۇب زور ھەممەت بولولرىدىن قورقۇپ
ياڭا تۇغان بالالرىنى ئوتتورگە قىزار بىردىلەر. ياڭا تۇغان بالالرىنى ئوتتور
ئىچۈن كىشىلەر تەبىئەت ئىتدىلەر.

موسى ئىلەن ئىسلام

موسى ئىلەن ئىسلام مەصر يورتىدە، بىنى ئىسرائىلنىڭ لاۋى ئىلەندىن مەمەسەن

شهرنده دنیاغه کیدای. توغاجده آناسی فرعوننڭ کشیلری بیلوب اولتر اولرندن بیک قورقدی. آنی نیچوک ایتوب تربیه ایتەرگه قایدہ یاشوررگه بلمهدی الله تعالی آکئا «بالاکنی ایمز، تربیه ایت، اگرده فرعون کشیلری سیزوب هلاک ایتولرندن قورقساڭ صوغه سال، قورقهه، قایغورمه، بز طاغنده آنی سیگا قایتاروب کورشدررمز، آنی پیغمبر ایتہچکمز،» دیوب وحی ایتدی. موندن سوڭ موسی نی آناسی صاندقغه قویوب نیل یلغہسینه سالوب آغزوب بیردی. فرعوننڭ خدمتچیلری صاندوقنی کوروب صودن چغاردیلر، فرعوننڭ خاتونینه کیتوردیلر، فرعوننڭ خاتونی بالانی کورووی ایلهن محبت ایتدی، فرعونگه بونی اولترمهگز کیلهچکده بزگه فائدهلی بولووی امیدیلر. یا خود اوزمزرگه بالا ایتهرمز» دیدی. فرعون وآنڭ وزیر ی هامان هم آلازڭ کشیلری کیلهچکده اوزلرینه دشمان بولوب هلاکتلرینه سبب بولاچق بو بالانی اولترورگه قرار بیردیلر. موسی نڭ آناسی اوغلینڭ فرعون قولینه توشکانن ایشتدی. بالانی اولتررار دیوب بیک قورقدی باروب، «بو مینم بالام» دیوب ایتہ یازدی. لکن الله آنڭ کوکلینه صبرلق سالدی. بالاسینڭ چیتلاب نی حالده ایکانن بلور ایچون قزن فرعون سراینه یباردی موسی نڭ قرداشی یراقدن توغانینڭ فرعون خاتونی قولنده ایکانن کوردی. اول چاقده بالاغه سوت آناسی ازیلر ایسی بیک کوب سوت آنالری کیلدیلر بالا برسینڭده ایمچهگن قابمادی، موسی نڭ قز قرداشی سرای خدمتچیلری آشا بالانی بیک یغشی تربیه ایتاردای بر سوت آناسی طابوب بیرهچگن بلدروب اوز آناسن عرض ایتدی. موسی نڭ آناسی سوت آناسی بولوب قبول ایتلدی سوت آناسی صفتی بلهن اوز بالاسن فرعون سراینده تربیه ایتدی. موسی پادشاه سراینده شاه زاده لرغه مخصوص تربیه بلهن تربیه ایتلوب اوسدی آناسی آکئا بر از بلورلک بولغاچده آنڭ پادشاه بالاسی توگل ایکانن، فرعون وقبطیلر یاغندان تورلیچه ظلملر کوره خوراقده یاشای تورغان اسرائیل نسلندن ایکانن، وآنڭ سرايغه نه روشلی آلونغانن بلردی، آنڭ کوکلینه ملتچیلک روحن اورناشدردی.

آنڭ قلوبینه، قومینه، ملتینه محبت حسن یرلشدردی. موسی اوزینڭ قرداشلرینڭ خورلقده، اسارتده زبونلقده یاشاولرینه بیک ارنودی آنلرنی قزغاندی آنلرنی ظلمدن قوتقاراسی کیلدی یاشدانوک شونڭ یوللرن اویراندی.

موسی علیه السلامنڭ مصردن کیتووی

حضرت موسی اوسوب بیکت بولغاچ بر کوننی اورامده یورگان چاغنده بر قبطی بله اسرائیلی لردن بر آدمڭ توبه لهشکانلرن کوردی قبطی اسرائیلینی قینی ایدی. شول چاقده اسرائیلی موسی دن آرالاون صورادی موسی نڭ قبطی غه آچووی قاباروب یودرغی بلهن بر صوقدی قبطی شول ساعت یغلوب اولدی. موسی علیه السلام آنی اولسون دیوب صوقماغان ایدی، یالغشلقی بلهن کشی اوترووینه بیک اوکندی. قایچان ایندی قصاص آلورغه کیلورلر ایکان دیوب بیک قورقدی.

ایکنچی کوننی نگی اسرائیلی طاغنده بر کشی بله صوغشه ایدی بو کونینه حضرت موسی دن یاردم صوراب قچقدی. حضرت موسی نڭ آنگار آچوی کیلدی. سین بیک یاوز کشی ایکانسڭ اوزغان کونک بر آدمڭ اولوینه سبب بولدڭ دخیده نزاغلاشاسڭ، دیوب آنی تونارغه تلادی.

اول آدم «ئنه سین کیچه بر کشینی اوتردڭ بو کون ایندی مینی اوترمکچی بولاسڭمی؟ سین غوغا ایتکان ایکی آدمنی کیلشدرمیسن بلکه قانونغه مخالفت ایتوب کشی اوترهسڭ» دیدی. مأمورلرگه باروب آنڭ اوستندن شکایت ایتدی. سرایدن بر کشی کیلوب موسی علیه السلام گه «الوغلر سینی اوترو توغریسنده کیگاش ایتهلر، سین تیزلکده شهردن چغوب کیت، مین سیکئا ایند گولیک تلاب خبر بیرهن، تیز اوز جایکنی اوزڭ قارا» دیدی. شول کوننی حضرت موسی «یارب مینی بو ظالم قومنڭ ضررلردن صاقلا، دیه اللهغه مناجات ایتوب آرتومدن یتوب طوتماسهلار یارار ایدی دیوب آرتینه قارای، قارای؛ قورقه، قورقه شهردن چغوب عربستان یاغینه یونالدى. آنده مدین شهرینه کیلدی، شعیب علیه السلامغه اوچرادى، بر نیچه یلرر شعیب پیغمبر

يائىنە قالدى. حضرت شَعْبَانُ قزىنە اويلاندى، فرعون ظالمىدىن اوزى قوتولسەدە ملتداشلىرىنىڭ خورلىقىدە، حقارتدە ياشاۋلارنى ايسىنە توشۇرە نىچوك بولسەدە آنلارنى قوتقارورغە اويلانا شول ھەدە شەيب عليه السلام گەدە كىنكاشە ايدى. شەيب عليه السلامدە فرعون اسارتىدىن بىنى اسرائيلنى چقارورغە آنى ترغىب ايتە ايدى. اوز آناسىنىڭ تۇسىھەسىدە خاطرندىن چقىدىر ايدى.

فرعوننى ايمانغە دعوت، بنى اسرائيلنىڭ مصردىن چىقۇلۇشى فرعوننىڭ سۇغە غرق بولۇشى

حضرت موسى شەيب پىغمبەردىن ايرىلۇپ مصرغە سەفر ايتىدى، بارغاندە طور طاۋىدە آڭا اللە تعالى پىغمبەرلىك بىردى.

اسرائىل بالالارنى مصردىن چقارۇپ آلاغە وعدە ايتكان ارض مقدسكە كىشەرگە آزغان فرعوننى وآنڭ رەيھەسن دىنگە اوندارگە قوشىدى. حضرت موسى نڭ اوز سوراۋى بلەن توغائى ھاروننى شول زور اشنى قىلۇر اىچون آڭا اىبداش ايتىدى. ملايمت يۇمشاقلىق بلەن وعظ نصيحت ايتكز دىدى. مصرغە باردىلار فرعوننى وآنڭ خلقن ايمانغە دعوت ايتدىلر بتون عالمى خلىق ايتۇب رزق بىرگان اللە نڭ بارلىقن، بىرلگن، عبادت ايتەرگە لايىق ذات اولغىنە بولغانن دىئادەغى انسانلار بارسىدە آنڭ بىندەلرى اىكانن سويلادىلر بنى اسرائيلنىڭ مصردىن كىتۇلرېنە رخصت سورادىلار. رخصت بىرلەمدى. فرعون بونلردىن بوسوزلارنى ايشىنكچ وزىرى ھامانغە، سىمىن يانغان كىر پىچىن بىك يىوك ايتۇب بىر منارە ياصات، مېن كوڭگە منۇب موسى نڭ تىگرىس قارايىم ئىلى اول يالغان سويلادى مىكان، مېن اوزمىدىن باشقە سزنىڭ تىگرىز باردىر دىوب بلىمىدىر ايدىم» دىدى.

حضرت موسى تورلى معجزەلر كورساتىدى. معجزەلرنى كورۇپ فرعوننىڭ رەيھەسندىن قايسىلرى ايمانغە كىلمەدىلر. فرعون ھامان گرچە ايمانغە كىلمەسەردە معجزەلرنى كورگەچدىن كوڭللىرىنە قورقۇتۇشدى موسى دن وآڭا اىپارگانلردىن شىكەنە باشلادىلار. آلاغە مصردىن چقارغە ايرىك بىردىلر.

موسیٰ علیہ السلام بنی اسرائیلینی مصدرن آلوب چقدی. فرعون اوزینک رخصت بیرگانینه اوکئوب عسکری بلهن قووا چقدی.

بعر احمر ساحلنده آرتلرندن باروب یتدی. موسیٰ علیہ السلام طایاغی بلهن دیکگزرگه صوقدی؛ دیکگزر شول ساعت آچلدی. بنی اسرائیل صاوا سلامت دیکگزر آرفلی عربستان یاغینه چقدیلر. بونلر آرتندن دیکگزرگه کرگان فرعون عسکری بلهن غرق بولدی. حضرت موسیٰ بنی اسرائیلینی سینا یارم آطه سینه کیتردی آلارنی شونده یرلشدردی. اوزی طور طاوینه باروب الله بلهن سویلهشدی الله دن اوامر عشره * نی تلقی ایتدی. حضرت موسیٰ طورده چاغنده قومی آنک فایتویندن امید اوزدیلر. مصدرن آلوب چققان آلتون کمشدن بوزاو صورتنده بر پوت یاصاب شوکا طابندیلر. حضرت هارون نیقدر وعظ نصیحت قیلسه ده طکللامادیلر. حضرت موسیٰ قایتوب کورگاک قومینک بولای آزلرینه حیران بولدی. آنلرغه آچولاندی، یاصاغان پوتلرن واطقلاب صوغه طاشلادی، اوزینه ایمان اینکانلر بلهن برلهشوب ایمانسزلرنی تأدیب ایتدی.

بنی اسرائیلینک تیه چولنده تورمشلری

حضرت موسیٰ بنی اسرائیلینی کنعان یورطینه بارورغه اوندادی کنعان ایلینه کورور ایچون آنده یرلشکان عمالقه طائفه سی بلهن صوغشورغه تیوش ایدی. حالبوکه مصرده چاقده اسارنده یاشاگان اسرائیل خلقی آنلر بلهن محاربه ایتارگه باطر چیلق ایته آلمادیلر. حضرت موسیٰ غه بز آنلر بلهن صوغوشه آلمایمز دیو آنک سوزن رد ایتدیلر. بوندن صوگ قرق یل قدر وقت قایدہ بارورغه بلمایینچه اولنسنز، صوسز تیه چولنده آبدراشوب یوردیلر. بنی اسرائیل

(* اوامر عشره — الله تعالیٰ نیک برلگینه ایمان ایتو، پوتلرغه طابنودن صاقلانو، اللهنک اسمن مناسب بولماغان اورنلرده و آچولانغان حالده ذکر ایتمه و ذکر ایدلسه تعظیم واحترام کورستک، شنبه کون مشغولیتدن فراغت ایتک آنا آناغه حرمت و رعایت و اطاعت ایلک، قتلدن — کشی اوتوردن، زندان، سرقتدن (اوغولاو) اجتناب ایتک، کورشیلرگه رعایت و حرمت ایتک، آلارنک ضررلرینه یالغان گواھلق بیروندن، کورشیلرنک خاتونینه، خدمتچیسینه مال و اشیا سینه حسد ایتماو چیلک.

حالبوكە مەردە چاقىدە اسارتىدە ياشاگان اسرائىل خەلقى ئانلر بلەن
 حار بە ايتارگە باطر چىلىق ايتە آلمادىلر . حضرت موسى غە «بز آنلر بلەن صوغوشە
 آلمايىز» دىو آنڭ سوزىن رد ايتدىلر . بوندىن سوڭ قىر قىل قىر قىل قىر قىل قىر قىل قىر
 بار و رىغە بلماينچە اولىنىز ، مومىز تىمە چولپىدە آبدراشوب يوردىلر . بنى اسرائىل
 تىمە صحراسىدە چاغىدە اللەنڭ قىدرتى بلەن كوكدىن ياوغان قىدرت حلواسىلە
 رىزقلا نوب توردىلر . بونلر بىر تورلىگىنە آشقە قىناعت ايتماينچە اللەدن ياصموق ،
 صوغان ، صامصاق كىبى نرسەلر بىبار اوون تىلادىلر . حضرت موسى نىقدر وعظ
 نصىحت قىلسەدە طىگلامادىلر . اللەتەلى آنلرغە تورلى خىستە لىقلر بىباردى مەردە
 طوبو بىجىرت ايتكىنلردىن حضرت يوشىع ايلە قالب اسىندەگى بىرسىدىن باشقەلرى
 اولوب بىتدىلر . بوندىن سوڭ صحرا دە طوبو بىجىرت ، صحرا دە مشىقتەكە عادىتلا نوب
 اوسكان قوتلى بىكتىلر بىتدى . حضرت موسى بولار بلەن لوط كولىنڭ جنوب
 طرفىدەغى قوملر بلەن صوغىشى «آردن» يلغەسىنڭ آراسىنە ايندى . ارىجا
 شەرىنڭ قارشوسىندەغى طاو باشىنە منوب كىنعان ايلىن تماشە ايتدى . شوندىن
 سوڭ اوزاق تورمادى وفات ايتدى .

مخامكە: بوڭا قىر اووقغانىز بنى اسرائىل تارىخىدە اهمىتىلى واقەلەر
 بولدىمى؟ قايسىلىرى؟

حا كەملر دورى

بنى اسرائىل حضرت موسى نڭ وفاتىدىن سوڭ اوزلرىنڭ اىچىدىن بولغان
 حا كەملرى طرفىدىن اداره ايتولدىلر . بنى اسرائىل نڭ حا كەملر طرفىدىن اداره
 ايتولگان وقتلىرىنە «حا كەملر دورى» دىوب ايتولەدر . موسى عليه السلام
 اولگان چاغىدە اسرائىل خەلقىنڭ ھەمە اشلىرن باشقارونى يوشىعە طابشراغان
 ايدى . حضرت يوشىع بنى اسرائىلنى كىنعان يورطىنە كىتوردى ارىجا شەرىن
 فتح ايتدى . بتون قدس يورتىن آلوب بىترگاچىدىن بار يىرنى ۱۲ گە بولدى .
 ھەر بولگىن شوباغە بلەن بىرر قىبىلەگە بىردى . ھەر سىبط مۇستقىل بولوب توراء
 بىرام كونلرنە بىرر رىئىس روحانىنڭ حضورىنە بارىسى بىرگە جىنالوب

عبادت ایتهلر و قربان چالار ایدی. شیلو شهری بتون بنی اسرائیل ایچون مرکز روحانی ایدی. حاکمیلر صوغش چاغنده عسکرگه قومانده، عبادت وقتنده باش روحانیلک خدمتن قیلالر ایدی. آنلرنک سوزلری و نفوذلری بتون قبیله آراسنده یوری ایدی حاکمیلرنک ایگ سوکغیسی حضرت اشموئیل علیه السلام در.

حکمدارلق دوری

بنی اسرائیل خلقی حاکمیلردن اشموئیل پیغمبر وقتنده اوزلرینک بتون قبیلهلرن اداره ایتاردای، صوغش زماننده قومانده بولورلق بر پادشاهلری بولوون تلب اشموئیل علیه السلامدن شوندا ی بر کشینی حکمدار ایتوب صایلاون صورادیلر. اشموئیل علیه السلام آنلرنک ایچندن عقللی زور گودهلی، کوچلی، کورنشده بیک مهابت بولغان طالوتنی آنلرغه پادشاه ایتوب تعیین ایتدی. طالوت پادشاه بولغاننک سوکنده حضرت اشموئیلنی رعایه ایتمه دی. طالوت اوزی اوزاقلامینچه بر صوغشده اولتورلدی.

داود پیغمبر

طالوت اولگاننک سوکنده بتون اسرائیل بالالرینه داود اسمنده طالوتنک کیاوی بر یاش یکت پادشاه بولدی. داود پادشاه هم پیغمبر ایدی. حضرت داودگه الله تعالی زبور اسمنده وعظ نصیحتدان عبارت بولغان بر کتاب یباردی. حضرت داود بنی اسرائیلنی بیک یغشی اداره ایتدی. قدس شهرن بنا ایتوب بنی اسرائیلنک روحانی و سیاسی مرکزلرن قدس شهرینه کوچردی. بونک وقتی اسرائیل بالالری تاریخنه ایگ عظمتلی ایگ پارلاق دوردر.

سلیمان پیغمبر

حضرت داود وفات بولغاننک سوکنده آنک اورنینه اوغلی حضرت سلیمان پادشاه و پیغمبر بولدی. حضرت سلیمان اول وقتنک ایگ الوغ حکمدارلرندن اولوب عقللیلیگی، توغر یلگی، حقانیتی بلهن بتون یاقده مشهور ایدی. پادشاهلر

و آیدین بکلرندن ملک لرن آلوب عثمانیه دولتینه قوشقان آندن صوڭ
 ایکی یوز مڭ کشی لک عسکر ایله ادرنه دن چغوب استانبول شهری
 اوستونه بارغان قرودن وصول استانبولی احاطه قیلوب یعنی اورتاغه
 آلوب ایلی دورت کون صوغشقانن صوڭ استانبولی میلادی بر مڭ
 دورت یوز ایلی اوچونچی یلده آغان خرسیانلره طور شفقت کویسترگان
 و شول بک بیزانتی یاخود شرقی روم ایمپیراتورلغی بتکان اول ایمپیراتورلره
 فیصر روم دغی دیگانلر موندین صوڭ محمد فاتح سلطان تختن ادرنه دین
 استانبول شهرینه کوچورگان و میلادی بر مڭ دورت یوز ایلی بیسنچی یلده
 یوز ایلی مڭ کشی لک عسکر ایله صیربیه بیرینه یوروب صیربیه بحار
 و غیریلر جمع آیدن عسکری بوزوب و بلغراد شهرن آلوب صیربیه
 ملکن تمام ضبط ایکنان ایکی یل صوڭ آنده و موره (حاضرده غریقلر
 پیری) طرفلرینه عسکر یوروب آندهغی قوملری قوی آستینه آغان
 میلادی بر مڭ دورت یوز ایلی طوقزنجی یلده ایران و کرجهستان یاخود
 کردستان پادشاهی اوزن حسن نڭ عسکرن بوزوب طرفلرینه و سینوب
 شهرلرن آغان میلادی ۱۶۶۲نجی یلده استانبولک اسمینه منسوب جامع شریفی
 بنا قیلدرغان میلادی ۱۶۷۳نجی یلده اوزن حسن نڭ عسکرن ایکنچی
 مرتبه زبون ایدوب ملکندن کوب برلری آغان و میلادی ۱۶۸۱نجی
 یلده وفات بولغان تغتنه اوغلی ایکنچی بایزید اوطورغان قرداشی
 جم فرمان ولایتینک والیسی ایکن آناسی سلطان محمد فاتح نڭ وفاتندن
 خبر الدیغی حالده فرمان امیرینک و سوسهسی ایله سلطانلق دعواسن
 چقاروب عسکر ایله بروسه اوستونه باروب یکیشهر تیکره سنده سلطان
 بایزیدنک عسکری ایله صوغشقان و عسکری بوزلغاچ فرانسوز ملکی
 اولان ردوس دیگان اطهغه یاخود عزیزه گا قاچقان آندن فرانسوز
 یورطینه بارغان آنده و ایتالیا ده اون اوچ یل طورب خرسیان دینده
 اخلاصی بلنگاچ سلطان امری ایله فوچه مصطفی پاشا باروب اولدرگان
 ایتالیا ده ناپولی شهرنده بر زمانده مصرلی لر باش کوتاردکنده سلطان
 بایزید قارشو عسکر یبردیسه ده میلادی ۱۶۸۶نجی ییلده مرعش
 حاکمی نڭ و فاسزلقی و بعض امرانک التفاتنزلقی سببلی مصر لولر

غالب اولوب سلطاننڭ عسکرن بوزغانلر وندیک صوغشنده میلادی ۱۴۹۹چی ییلده سلطاننڭ عسکری دوشمانی بوزوب کفالونیا متون قرون و ناوارن شهر لرن آلقان (بوشهر لرحاضرده گی غریقار یورطنک) بو سلطان زماننده میلادی ۱۵۰۷چی ییلک استانبولک فرق کون طور زلزله بولوب شدتی بر طرفدن ادرنه گاقدری بر طرفدن آزیاده اولان آناتولی ولایتنه قدری یتشکان استانبول تیکره سنده اولان طاش استینا یکر می آلتی چاقروم اوزونلغی یقلغان استانبول ایچنده یوزده طوقز مسجد وبر مکدن زیاده خانهلر خراب اولوب بش مک آدم هلاک بولغان بو زلزله گه قیامت صغیر دیب آد بیرگانلر سلطان بایزید در حال آنا طولیدن اوتوزیدی مک وروم ایلندن یکر می طوقز مک بالطاقچیلر و طاشچیلر کتورتوب وعسکرندن اون بر مک کشی گا بیوروب ویران اولان بنالری یاصاتقان آلتمش دورت کونده ومیلادی بر مک بیش یوز طوقزچی ییلده اختیاراً سلطنتی قویماق تلادکنک شهزاده لر حمله سی سلطنت آرزوسنه دوشوب و غاوغه چقاردقلرنده عاجز اولوب یکیچری عسکری تلادکی شهزاده سلیم گه سلطنتی طاپشرغان اولوغ اوغلن قالدروب ومیلادی بر مک بیش یوز اون ایکنچی ییلده وفاتندن صوگ شهزاده تختنه اوطورغان سلطان سلیم اول دیمک ایله بو سلطان نهایتسن ظالم بولغان وبر طوغمه قردش لرن اولدروب یاوز آد اوزینه چقاردیسه ده شجیع وغیرتلی بولغان بر زمانده آزیه غه باروب عراق عجمده چالدران صوغشنده ایرانیلری بوزوب تبریز کیغی وکاخ شهر لرن آلقان ادریس بدلیسی حصر تلرینڭ دعوتی ایله کرد بکلری مطیع اولغانلر میلادی بر مک بیش یوز اون آلتنچی ییلده مصر اوستونه باروب مشهور مرج دابق صوغشنده مصر عسکرن بوزوب ملاطیه دارنگ عینتاب آنطاکیه سیس آطنه طرسوس طرابلس شام فلسطین کبی یوزدن زیاده بکلکری آلوب دولیتنه قوشقان ومصری آلوب آنده خلیفه عباسیه لر نسلندن قالغان بر ذاتی استانبوله کتروب آیا صوفیه مسجدنده رسماً یعنی شریعتجه خلیفه لکن توشورگان مک مکرمه شریفی هاشمیه دن بیعت یاخود

آند آلوب استانبول آچهاری اوستونه سلطان اسمندن صوڭ يازارغه
 بيورغان خدام الحرمين الشريفين سلطان الروم والعرب ديب
 ميلادی بر مڭ بيش يوز اون طوقزنجی يلدە عسکری ايله
 مجارستان ياخود وينغريه طرفنه چقدقنده وفات بولغان تختنه اوغلی
 سليمان اوطورغان ومدت سلطنتی اولان قرق سکز يل ايچنده
 اون اوچ مرتبه صوغشله چقوب هر برنده اوستون بولغان واوچ
 يوز قدری اواق بکلکری آلوب ملکينه قوشقان وميلادی بر
 مڭ بيش يوز يکر می آلتنجی يیلده يوز ایللی مڭ کشيلک مجار
 عسکرين بوزوب مجارستانی ياغود وينغریانی آلوب بر آز عسکر
 ايله آفستریا پادشاهی نڭ پای تختی اولان وينا شهرن محاصره یعنی
 اورتاغه آلوب صوغشقان وقتنده لهستان ياخود پولشا پادشاهينڭ ظور
 عسکر ايله کيلدکن ايشدوب وينایي آلماتی قويوب ملکنه قايتوب
 کيتکان بو سلطان زماننده اولان فتوحات یعنی عثمانیه دولتی نڭ
 ظورايغانی آناردن صوڭ کلان سلطانلر زماننده بولماغان ميلادی
 بر مڭ بيش يوز آلتمش يدنچي يلك وفات بولغان تختنه اوغلی
 ايکنچي سليم اوطروب يدی يلدن صوڭ وفات بولغان تختنه اوغلی
 اوچنچي مراد اوطروب چلدیر صوغشنگ اير انیلری بوزوب تفلیس شکی
 شماخه ورانی شهرلرن آلدیسه ده ياور وپاده عسکرن آفستریا عسکری ايکی
 مرتبه بوزغان وبوسلطاننڭ وفاتندن صوڭ ميلادی مڭ بيش يوز طوقسان
 دورتنچي يلك عثمانیه سلطان اویچي مراد اوغلی اوچنچي محمد اوطرغان
 آنڭ زماننده بر نچه شهرلر آلدیسه ده روان وتبریز ولایتاری
 عثمانیه ملکندن چقوب باشقه پادشاهلق ظهور ایتکان بر مدت عثمانیه
 دولتی نهایتسز ظور بولغان اوروپادهغی اولوشینه کرگان شرقی
 ریم ياغود استانبول ایمپراطوری نڭ ملکي ينه ترانسيلوانیاینه
 ماکیدونیا قره طاغ ياغود چرناغور بوسنه مالداویه والاخیه رومینیه
 بيسارابیه روسیه نڭ کييف غوبرناسنه قدری بو کونکگی جنوبی
 روسیه آزاق ياغود آظوف دینگزینه قدری ينه قریم آزیادهغی
 اولوشنه کرگان سوریه ياغود شام عربستان فلسطین ارمنستان خراسان

عراق عجم نك بړ نيچه ولايتى ايران فارسىستان كرديستان آفريقادهغى اولوشنه كړگان مصر سودان تونس وفاس والا سلطان اوچونچى محمددن صوځ كلان سلطانلر زمانده عثمانيه ملكى بړ طرفه كيم كم آرتديسهده ايكنچى طرفه كم كم باشقه پادشاهلر الله كره بارغان خصوصاً خراسان غربى ينه كووهستان كرمان فارسىستان خوزستان كرديستان عجم آزر بايجان كيلان مازاندران طبرستان وعراق عجم نك بړ اولوشى عثمانيه ملكندن چقوب فرس پادشاهلقى ظهور اينكان (فرس ملكينه روسيه تلتچه پيرسيه بړ نك روسيه مسلمانلرى تلتچه قزل باش يورطى ديهلر) فرس پادشاهلقند و تركستان وهندستان اولان اهل اسلامه عثمانيه سلطانلر ينك حكى يورومى باشلاغان اوچونچى محمد سلطان زمانندن باشلاب يعنى ميلادى بړ مك بيش يوز توقسان دورتنچى يلدن بړ مك توقز يوز بيشنچى يلغه قدرى اوچ يوز اون يل ايچنده عثمانيه ملكى كم كم زواله يوز طوتوب بو كوندهكى ضعيف حاله يتشكان سببلرن تفصيلا بلك نلاگان دانلر توار يخلره نظر قيلسونلر بو كتابده عثمانيه دولتى نك قصهسى تمام اولدى.

هندستان نك بيانى.

كتابلره نظر آتامز آدم عليه السلام او ماحدن چقوب هندستانه اينهكى سببلى هندستان ايځ قديمى آدم اوغلانلرى طورغان بړدر لىكن توار يخلرده آنلر زمانه لرن بيك آز يازغانلر چونكى نبى لرى ومرسل پيغمبرلرى الله تبارك وتعالى هر پستان وفلسطين قوملرينه نوح عليه السلام طوفانندن صوځ بېرگان توار يخلر شول پيغمبرلر زمانلرندن باشلاب يازلغانلر دين اسلام ظهور ايتديكى زمانده هندستان قوملرى باطل دينلرده بولغانلر پت پرست كى آتش پرست كى ومجوسى مذهبى كى لرده اهل اسلامدن هندستانه اول بارغان ميلادى بدى يوز يدچى بلده خراسان اميرى مشهور حجاج نك محمد

